

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ

МАУП

Кафедра публічного адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор навчально-наукового
інституту управління,
економіки та бізнесу

(підпис)

Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА
«17» вересня 2025 р.

Схвалено на засіданні кафедри
публічного адміністрування
Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.
Завідувач кафедри

(підпис)

Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ МІСТОМ

Рівень вищої освіти першого (бакалаврського)
(назва освітнього рівня, ОКР)
Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування
(шифр і назва галузі)
Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування
(шифр і назва спеціальності)
Освітньо-професійна програма: Публічне управління та адміністрування
(назва освітньої програми)

Розробник силабусу навчальної дисципліни:

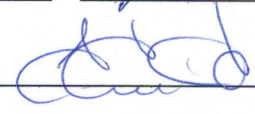
Серветник Володимир Віталійович, доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування, доцент кафедри публічного адміністрування.

Викладач:

Серветник Володимир Віталійович, доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування, доцент кафедри публічного адміністрування.

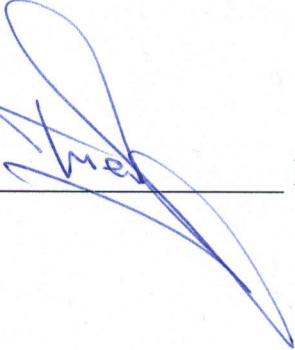
Силабус розглянуто і затверджено на засіданні кафедри публічного адміністрування

Протокол № 1 від «28» серпня 2025р.

Завідувач кафедри Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА

Силабус погоджено з гарантом освітньої програми «Публічне управління та адміністрування»

«29» серпня 2025р.

Гарант освітньої програми Ганна КУЗЬМЕНКО

Силабус перевірено

«01» вересня 2025р.

Заступник директора ННІУЕБ Ірина КАЛІНА

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № ____;

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № ____;

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № ____;

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № ____.

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу

Кафедра публічного адміністрування

Назва дисципліни	Організація управління містом
Викладач (-і)	Серветник Володимир Віталійович
Портфоліо викладача (-ів)	https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/institut-ekonomiki/kafedra-publichnogo-administruvannya.html
Контактний тел.	+38-(096)-685-88-4*
E-mail:	Servetnyk.vol@gmail.com
Сторінка дисципліни на сайті	https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/institut-ekonomiki/kafedra-publichnogo-administruvannya/silabusi.html
Консультації	четвер, 2 години, 11.30-12.50, корп. 2, каб. 19

1. Коротка анотація до дисципліни. Дисципліна «Організація управління містом» спрямована на вивчення системної моделі функціонування міста як складного об'єкта управління в структурі місцевого самоврядування. Курс охоплює організаційні структури міських рад та їх виконавчих органів, розподіл повноважень між гілками муніципальної влади, а також механізми взаємодії міської адміністрації з територіальною громадою. Особлива увага приділяється сучасним концепціям міського менеджменту, управлінню комунальною власністю, організації надання муніципальних послуг та впровадженню технологій «Smart City» в управлінську практику. Дисципліна формує у студентів практичні навички щодо проектування організаційних структур управління, оптимізації управлінських процесів на рівні міста та забезпечення ефективної життєдіяльності міської інфраструктури.

2. Мета навчальної дисципліни «Організація управління містом» – формування у студентів комплексної системи знань про принципи та методи побудови ефективної системи управління містом, а також розвиток практичних вмінь щодо організації роботи структурних підрозділів органів місцевого самоврядування для забезпечення сталого розвитку міського середовища.

Завдання: ознайомити студентів із теоретико-правовими основами організації міського управління та специфікою міста як об'єкта публічного адміністрування; розкрити зміст та структуру повноважень міського голови, міської ради та виконавчого комітету в контексті чинного законодавства України; вивчити методи проектування та аналізу організаційних структур виконавчих органів міської влади (департаментів, управлінь, відділів); сформулювати розуміння механізмів координації роботи комунальних підприємств, установ та організацій у забезпеченні життєдіяльності міста; ознайомити з інструментами залучення громадян до процесу управління містом (громадські слухання, місцеві ініціативи, е-петиції); розвинути навички застосування сучасних управлінських технологій, таких як сервіс-орієнтоване управління, проектний менеджмент у місті та цифровізація муніципальних послуг.

3. Формат курсу: очний (*offline*).

4. Програмні результати навчання (інтегральні, фахові компетентності):

Компетентність	Ступінь сформованості компетентності	Оцінювання
Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)

методів відповідної галузі і характеризується комплексністю та невизначеністю умов		
Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні ІКТ	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність використовувати систему електронного документообігу	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність готувати проекти управлінських рішень та їх впроваджувати	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність впроваджувати інноваційні технології	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)

5. Тривалість курсу. 90 годин (3 кредити ЄКТС), з них: 42 аудиторних годин і 48 годин самостійної роботи; залік – 2 години.

6. Статус дисципліни: обов'язкова.

7. Пререквізити: дисципліна «Організація управління містом» передбачає попереднє опанування знаннями та вміннями з навчальних дисциплін: «Державна соціальна політика», «Кадрова політика і державна служба», «Управління розвитком територіальної громади», «Нормативно-правові аспекти публічного управління», «Консалтинг у публічному управлінні».

8. Технічне й програмне забезпечення/обладнання: в освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, комп'ютерні лабораторії, конференц-зали, бібліотека. Вивчення окремих тем і виконання семінарських завдань потребує доступу до інформації зі всесвітньої мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.

9. Політика курсу. Для успішного засвоєння курсу «Організація управління містом» здобувач освіти має:

- регулярно відвідувати лекційні та практичні заняття;
- систематично, системно й активно працювати на лекційних і практичних заняттях;
- відпрацьовувати пропущені заняття або незадовільні оцінки, отримані на заняттях;
- виконувати у повному обсязі завдання, які вимагає підготувати викладач, належна їх якість;

- виконувати контрольні та інші самостійні роботи;
- дотримуватися норм академічної поведінки та етики.

Курс «Організація управління містом» передбачає засвоєння та дотримання принципів етики та академічної доброчесності, зокрема орієнтації на запобігання плагіату у будь-яких його проявах: всі роботи, доповіді, есе, реферати та презентації мають бути оригінальними та авторськими, не переобтяженими цитатами, що мають супроводжуватися посиланнями на першоджерела. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Оцінювання здобувача освіти орієнтовано на отримання балів за активність на семінарських заняттях, виконання завдань для самостійної роботи, а також виконання завдань, які здатні розвинути практичні уміння та навички за які можуть бути, за рішенням викладача, нараховані додаткові (бонусні) бали (участь у круглих столах, наукових конференціях, олімпіадах та наукових конкурсах серед студентів).

10. Зміст дисципліни: Курс складається з трьох змістових модулів. Кожен модуль, у свою чергу, складається з лекційної та семінарської частин:

Змістовий модуль 1. Теоретико-організаційні основи муніципального менеджменту (лекційні теми 1-4, семінарські теми 1-4):

Тема 1. Місто як складна соціально-економічна система та об'єкт управління.

Тема 2. Правовий статус та організаційні моделі міського управління.

Тема 3. Організаційна структура виконавчих органів міської ради.

Тема 4. Статус та повноваження посадових осіб місцевого самоврядування.

Змістовий модуль 2. Технології та галузева організація управління містом (лекційні теми 5-8, семінарські теми 5-8):

Тема 5. Управління комунальним сектором міста.

Тема 6. Організація управління майном та земельними ресурсами міста.

Тема 7. Муніципальне замовлення та публічні закупівлі в місті.

Тема 8. Управління соціальною інфраструктурою міста.

Змістовий модуль 3. «Сучасні стратегії та комунікації в управлінні містом» (лекційні теми 9-12, семінарські теми 9-12):

Тема 9. Електронне урядування та концепція Smart City.

Тема 10. Комунікаційна політика та зв'язки з громадськістю (PR) у місті.

Тема 11. Проектний менеджмент в організації управління містом.

Тема 12. Ефективність та результативність муніципального управління.

11. Форми і методи навчання. Основними видами навчальних аудиторних занять є **лекції, семінарські заняття, консультації.**

При викладанні **лекційного матеріалу** передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як проблемні лекції, лекції-візуалізації.

Проблемна лекція забезпечує безпосередній контакт викладача з аудиторією і дозволяє привернути увагу студентів до найбільш важливих проблематичних питань з відповідної теми, визначаючи у процесі діалогу особливості сприйняття навчального матеріалу та спонукаючи слухачів до критичного та самостійного мислення, до осмислення всіх наявних аргументів «за» та «проти», до формування та обґрунтування власної позиції.

Лекція-візуалізація включає візуальну форму подачі лекційного матеріалу за допомогою технічних засобів навчання. Читання такої лекції зводиться до розгорнутого або короткого коментування викладачем візуальних матеріалів, що переглядаються.

При проведенні **семінарських занять** передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як-от: робота у малих групах, рольові ігри, дискусія, публічні виступи, виступи з опануванням, групові проекти та кейс-завдання.

Здобувачі опрацьовують інформацію та проводять наукові дослідження самостійно, у свій вільний час, в тому числі за допомогою всесвітньої мережі Інтернеті бібліотек (*див. рекомендовану літературу*), під час занять виконують усні та письмові завдання, виступають із

доповідями та презентаціями, що можуть бути підготовленими як у групі, так і індивідуально, моделюють поведінку у конкретних ситуаціях, пов'язаних з проведенням наукових досліджень, апробацією та публікацією їх результатів, підготовкою, виконанням і захистом магістерських робіт.

12. Оцінювання знань здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (https://drive.google.com/file/d/1b19SAAb9_C7rwcO5LCg1uDAgISflyArq/view).

13. Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів

	Поточний контроль знань										Модульна контрольна робота	Залік**	Загальна кількість балів
Теми	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	20	20**	100
Робота на семінарському занятті	10		10		5	10		5	10				
Самостійна робота	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			

*Таблиця містить інформацію про максимальні бали за кожен вид навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу освіти виставляють оцінки з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують, регламентуються Положенням про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

Модульний контроль. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Організація управління містом» проводиться на останньому занятті модуля у письмовій формі, у вигляді тестування, а саме, тести закритої форми: тест-альтернатива, тест-відповідність.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи з навчальної дисципліни «Організація управління містом»:

при оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- оцінка «відмінно» (А) ставиться за правильне виконання всіх завдань (або більше 90% усіх завдань);

- оцінка «добре» (В) ставиться за виконання 80% усіх завдань;

- оцінка «добре» (С) ставиться за виконання 70% усіх завдань;

- оцінка «задовільно» (D) ставиться, якщо правильно виконано 60% запропонованих завдань;

- оцінка «задовільно» (Е) ставиться, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;

- оцінка «незадовільно» (FX) ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %.

Неявка на модульну контрольну роботу – 0 балів.

Вище наведені оцінки трансформуються в рейтингові бали у такий спосіб:

«А» – 18-20 балів;

«В» – 16-17 балів;

«С» – 14-15 балів;

«D» – 12-13 балів.

«Е» – 10-11 балів;

«FX» – менше 10 балів.

14. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання. Під час вивчення курсу здобувачами виконуються *самостійні роботи* (див. Робоча програма з навчальної дисципліни «Організація управління містом»).

15. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання. Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий (семестровий).

Поточний контроль здійснюють під час проведення практичних, лабораторних і семінарських занять, метою якого є систематична перевірка розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, уміння використовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань тощо. Можливості поточного контролю є надзвичайно широкими: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до навчання, індивідуалізація навчання тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз законодавства та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- самостійне опрацювання тем;

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий.

Методи поточного контролю: усний контроль (опитування, бесіда, доповідь, повідомлення тощо); письмовий контроль (контрольна робота, реферат, виклад матеріалу на задану тему в письмовій формі тощо); комбінований контроль; презентація самостійної роботи; спостереження як метод контролю; тестовий контроль; проблемні ситуації.

16. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання: залік.

Залік проводиться в усній формі: до завдання входять 2 теоретичних питання, за відповідь на які максимально можливо отримати 20 балів.

Перерахування у традиційну систему:

- 20 балів – здобувач надав правильні та повні відповіді на всі запитання: «зараховано», А, 100-90 балів;
- 15 балів – здобувач відповів на всі запитання, проте допустив певні неточності у визначеннях базових категорій, які не впливають на правильність відповіді в цілому: «зараховано», В/С, 89-75 балів;
- 10 балів – здобувач відповів недостатньо повно і конкретно на поставлені запитання, хоч і відобразив знання основного програмного матеріалу; ця оцінка також відповідає правильній відповіді на одне з двох поставлених питань: «зараховано», D/E, 74-60 балів;
- 0 балів – здобувач надав неправильні відповіді на поставлені запитання, виявив неналежний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу та неспроможність послідовно і правильно аргументувати свою відповідь, або взагалі не в змозі відповісти на поставлені запитання: «не зараховано», F–FX, 59-0.

17. Орієнтовний перелік питань для семестрового комплексного контролю

1. Поняття міста як об'єкта публічного управління та складної системи.
2. Класифікація міст в Україні та їх вплив на модель управління.
3. Правовий статус органів місцевого самоврядування (ОМС) у містах.
4. Повноваження міської ради як представницького органу громади.
5. Регламент міської ради: порядок підготовки та проведення сесій.
6. Статус та повноваження міського голови в системі управління містом.

7. Виконавчий комітет міської ради: склад, порядок формування та функції.
8. Організаційна структура виконавчих органів (департаменти, управління, відділи).
9. Розподіл обов'язків між міським головою, його заступниками та секретарем ради.
10. Апарат міської ради та виконкому: організаційне забезпечення роботи.
11. Роль керуючого справами виконавчого комітету в координації апарату.
12. Порядок прийняття та набрання чинності рішеннями міської влади.
13. Взаємодія міської ради з районними у місті радами (для великих міст).
14. Асоціації міст та їх роль у відстоюванні інтересів муніципалітетів.
15. Світові моделі міського управління: "мер-рада" та "рада-менеджер".
16. Особливості управління столицею (місто Київ) згідно із законодавством.
17. Поняття муніципального менеджменту (City Management).
18. Етика муніципального службовця та запобігання корупції в управлінні містом.
19. Кадрове забезпечення та конкурсні процедури в муніципальній службі.
20. Контроль та нагляд за діяльністю органів міського управління.
21. Організація управління комунальною власністю міста.
22. Статус та принципи діяльності комунальних підприємств (КП).
23. Механізми контролю за фінансово-господарською діяльністю КП.
24. Організація управління житлово-комунальним господарством (ЖКГ) міста.
25. Управління земельними ресурсами міста та ведення міського кадастру.
26. Організація архітектурно-будівельного контролю на рівні міста.
27. Управління міським транспортом та організація дорожнього руху.
28. Організація системи соціального захисту населення в місті.
29. Управління муніципальними закладами освіти та охорони здоров'я.
30. Благоустрій міста та екологічний менеджмент територій.
31. Організація збору, вивезення та утилізації побутових відходів.
32. Забезпечення громадського порядку та безпеки в місті (муніципальна варта).
33. Управління споживчим ринком, торгівлею та сферою послуг.
34. Організація публічних закупівель для потреб міського господарства.
35. Роль муніципального замовлення у розвитку міської інфраструктури.
36. Управління об'єктами культурної спадщини міста.
37. Енергоменеджмент та підвищення енергоефективності міських будівель.
38. Забезпечення цивільного захисту та безпеки життєдіяльності в місті.
39. Управління зовнішньою рекламою в міському просторі.
40. Інвестиційна діяльність міста та створення сприятливого бізнес-клімату.
41. Концепція Smart City: основні складові та етапи впровадження.
42. Цифровізація муніципальних послуг та робота платформи "Дія" в містах.
43. Геоінформаційні системи (ГІС) як інструмент управління територією.
44. Електронний документообіг в органах міської влади.
45. Відкриті дані міської ради: прозорість та підзвітність.
46. Організація роботи Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП).
47. Комунікаційна стратегія міської ради: робота з медіа та соцмережами.
48. Інструменти електронної демократії: е-петиції та е-консультації.
49. Організація та проведення громадських слухань у місті.
50. Бюджет участі (партисипативне бюджетування) як метод залучення жителів.
51. Взаємодія міської влади з ОСББ та органами самоорганізації населення (ОСН).
52. Проектний підхід в управлінні міським розвитком.
53. Брендинг міста та просування його іміджу на міжнародному рівні.
54. Муніципальне співробітництво (співробітництво територіальних громад).
55. Управління містом у кризових ситуаціях та під час воєнного стану.
56. Розробка та моніторинг Програм соціально-економічного розвитку міста.
57. Оцінка якості надання муніципальних послуг (КРІ для підрозділів).
58. Протидія корупційним ризикам при розподілі міських ресурсів.

59. Міжнародне співробітництво та міста-побратими.
60. Стратегія повоєнного відновлення та відбудови міської інфраструктури.

18. Шкала відповідності оцінок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D		
60-67	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

19. Рекомендовані джерела (література):

Нормативно-правові акти України:

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 04.06.2001 № 2493-III (в редакції 01.08.2021). URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97- %D0%B2%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text)
2. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#top>
3. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
4. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (із змінами) URL: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96- %D0%B2%D1%80](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80)
5. Про службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
6. Про місцеві вибори : Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII (в редакції 19.04.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19#Text>
7. Євтушенко О. Н. Муніципальний менеджмент : [підручник] / О. Н. Євтушенко, В. М. Ємельянов, В. І. Андріяш. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. – 404 с.
8. Організація роботи виконавчих органів місцевого самоврядування : практич. посіб. для громад. Вид. 3-тє. Модуль 3 / Асоціація міст України ; в рамках Проєкту USAID «ПУЛЬС». Київ, 2020. 41 с.
9. Андрієнко А. О. Упровадження концепції «Smart City» в управління великими містами України : монографія / Андрієнко А. О. — Вінниця, Україна : ГО «Європейська наукова платформа», 2023. — 196 с.

Навчальна та довідкова література:

10. Березюк, С., & Лебедев, А. (2024). ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ. Економіка та суспільство, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-47>
11. Батанов О. В. Територіальна громада - основа місцевого самоврядування в Україні. К.: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2001. 260 с.
12. Електронна демократія : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, С. Г. Соловійов; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. – К. : НАДУ, 2015 – 66 с.
13. О.Левченко, Н.Величко, Л. Ковшун. Партиципативний підхід та практики на рівні громади. Херсон 2018. С. 50

14. Чернова, Н. (2025). КОНЦЕПТУАЛЬНА ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУТНІСТЬ РОЗУМНОГО МІСТА. Економіка та суспільство, (81). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-75>
15. Чуба, Н. В. (2022). ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ ТА АДАПТАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ ЄС. Публічне урядування, (2 (30)), 101-109. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-2\(30\)-13](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-2(30)-13)
16. Гречко Т. К., Лісовський С. А., Романюк С. А., Руденко Л. Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку: навч. посіб. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 264 с. 3. Гураль П. Ф. Територіальна громада в Україні. Історико-правове дослідження. Л.: Львів ДУВС "Край", 2008. 468 с.
17. Донченко М. В. Геоінформаційні системи : навчальний посібник / М. В. Донченко, І. І. Коваленко. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 132 с.
18. Крайник, О. (2021). Управління розвитком територіальних громад у контексті сучасних викликів. Економіка та суспільство, (33). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-49>
19. Панасюк Р. В. Структурно-функціональна модель об'єднаної територіальної громади як територіальних первинного елемента системи місцевого самоврядування. International Journal of Innovative Technologies in Economy. 2018. No 1(13). С. 96-103.
20. Анфілов, Д. Ю. (2023). СТАЛИЙ РОЗВИТОК МІСТ: ВІДКРИТЕ УРЯДУВАННЯ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДЛЯ ПЛАТФОРМНОГО УРБАНІЗМУ. Підприємництво і торгівля, (39), 9-18. <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2023-39-01>
21. Пирожкова А.С., Домріна М.К., Ковтун М.С. Електронне врядування в Україні: інновації, виклики та перспективи розвитку. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія ПРАВО. Випуск 88: частина 3. 2025. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.3.2>
22. СУДОМИР, С. (2024). КОНЦЕПЦІЯ SMART CITY ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ. MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS, (3), 416–421. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-59>
23. Сментина Н. В., Фіалковська А. А. Стратегічне планування місцевого розвитку: навч. посіб. К.: ФОП Гуляєва В.М., 2019. 244 с
24. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с.
25. Ю.І. КРИЛОВА. Електронна демократія в Україні: теоретичний і практичний аспекти. ІНФОРМАЦІЯ І ПРАВО. № 2(41)/2022. DOI:[https://doi.org/10.37750/2616-6798.2022.2\(41\).270366](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2022.2(41).270366)
- Інформаційні ресурси:**
26. Офіційний сайт Проєкту «Децентралізація дає можливості». URL: <https://decentralization.gov.ua/>
27. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua>
28. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.
29. Офіційний сайт Міністерства розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua>
30. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>